

СУЧАСНИЙ СТАН ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ІНВЕСТИЦІЙНО-ІННОВАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ В УКРАЇНІ

Постановка проблеми. Сучасний стан економіки України доводить, що питання посилення інвестиційної та інноваційної активності регіонів, накопичення інвестиційного потенціалу, продовжують залишатися найважливішими. Оскільки інвестиційно-інноваційну політику та механізми її реалізації визначають органи державної влади на основі аналізу соціально-економічної ситуації в країні, то звісно найважливіша роль в цьому аспекті належить державі. [4, с. 139].

В Україні ж дотепер не створено обґрунтованої системи державної підтримки інвестиційно-інноваційної діяльності підприємств. Як наслідок цього, в інвестиційно-інноваційній діяльності країни утворилося замкнуте коло, коли недоінвестування народного господарства посилює спад виробництва, що, в свою чергу, спричиняє зниження інвестиційних можливостей суб'єктів господарювання та держави. Вивести Україну з цієї ситуації може лише науково обґрунтована інвестиційна політика держави.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Серед вагомих наукових досліджень закордонних і вітчизняних вчених з питань інвестиційно-інноваційного розвитку можна назвати праці таких науковців як Ф.А. Важинського, О.М.Вольську, А. Касприка, Г.С. Стефанишина, О. Шатило, С.О.Шосталь та багатьох інших. [4-9].

Проте у роботах недостатньо розглядаються підходи щодо формування механізму державного регулювання інвестиційно-інноваційних процесів та їх активізації в регіонах України, а деякі питання залишаються дискусійними. Необхідність подальшого дослідження з оцінки існуючої системи державного регулювання інвестиційно-інноваційними процесами обумовила актуальність дослідження та відповідних пропозицій.

Постановка завдання. На основі викладеного можна сформулювати завдання дослідження, яке полягає у визначенні ролі, значення та розгляді проблем державного регулювання інвестиційно-інноваційного процесу в економіці України, шляхів їх подолання.

Виклад основного матеріалу дослідження. Інвестиційна сфера не спроможна ефективно розвиватися за рахунок самостійних регулюючих механізмів, а отже, необхідне впровадження відповідних рішучих важелів державного впливу, спрямованих на покращення інвестиційно-інноваційного клімату.

Регулювання інвестиційної діяльності є складовою частиною державного регулювання економіки, одним із найважливіших інструментів державної підтримки інвестиційної діяльності та інструментом реалізації інвестиційної політики держави. Метою державного регулювання інвестиційних процесів є забезпечення реалізації соціальних, економічних, науково-технічних програм розвитку суспільства та державний захист і підтримка інвестицій [5, с. 81].

Сьогодні державі ще не вдалося сформувати ефективний організаційно-економічний механізм інвестиційного регулювання, оскільки діючий неповною мірою відповідає сучасним вимогам.

В ході дослідження нами було систематизовано напрямки державної влади до вирішення проблеми активізації інвестиційно-інноваційних процесів, які базуються на використанні певних інструментів державної інвестиційної та інноваційної політики і полягають у формуванні інституційних утворень на національному, регіональному рівні.

Інституційні утворення в Україні представлено інвестиційними банками, страховими і лізинговими компаніями, пенсійними фондами, агентствами регіонального розвитку, створення вільних економічних зон і територій пріоритетного розвитку. Звісно, вони потребують поєднання фінансових і структурних інструментів державного регулювання.

Делегування повноважень пов'язано з більш активним використанням адміністративних і структурних інструментів та проявляється у формуванні низки структур на рівні держави і регіону, до безпосередніх задач яких відноситься залучення інвестицій в інновації та активізація інвестиційно-інноваційних процесів. Зауважимо, що реалізація таких підходів в країнах світу сприяло активізації інвестиційно-інноваційних процесів, що дає можливість очікувати позитивний результат від застосування окремих адаптованих елементів відповідних механізмів і в Україні [8, с. 153].

Прямий вплив держави на інвестиційно-інноваційні процеси у національній економіці виявляється в організації відповідної діяльності з визначенням стратегічних завдань і пріоритетів, розробкою концептуальних засад інвестиційної та інноваційної політики, впровадженням державних програм з необхідним фінансовим забезпеченням тощо. Результати дослідження показали, що активізація інвестиційно-інноваційних процесів в регіонах ґрунтується на узгодженні інтересів і координації зусиль трьох груп учасників: держави, регіону та інвестора.

На нашу думку, механізм впливу держави на забезпечення сприятливого інвестиційно - інноваційного клімату і проведення політики технічного переоснащення складається з трьох векторів: створення спеціальних фінансових механізмів підтримки такої діяльності, формування відповідної інвестиційної та інноваційної інфраструктури, використання непрямих методів підтримки.

Слід відзначити, якщо дії державної і регіональної влади можуть бути спрямованими на зміну законодавчого, економічного, політичного поля, то регулюючі дії інвестора пов'язані, в основному, з ухваленням рішення про доцільність інвестування в інновації в даному регіоні та про обсяги інвестиційних ресурсів. Державна фінансова підтримка посідає суттєве місце серед важелів реалізації програм державної політики і як правило, здійснюється, у двох важливих напрямках:

- пряме бюджетне фінансування інновацій (через систему державних науково-технічних програм різної направленості або спеціально створені фонди);
- стимулювання науково-технічного прогресу за допомогою механізмів оподаткування, а їх відповідні норми, як і порядок фінансового забезпечення інноваційної діяльності, визначено Законом України «Про інноваційну діяльність» та Концепцією науково-технологічного та інноваційного розвитку України [7, с.247].

Державне регулювання інвестування в Україні здійснюється в різних правових формах, із застосуванням різноманітних правових засобів.

Так, згідно із ст. 11 Закону України «Про інвестиційну діяльність», Державне регулювання інвестиційної діяльності здійснюється з метою реалізації економічної, науково-технічної і соціальної політики. Воно визначається показниками економічного і соціального розвитку України, республіканськими і регіональними програмами розвитку народного господарства, республіканським і місцевими бюджетами, передбачуваними в них обсягами державного фінансування інвестиційної діяльності [1].

При цьому створюються пільгові умови для інвесторів, які здійснюють інвестиційну діяльність у найважливіших для задоволення суспільних потреб напрямках, і насамперед у напрямку технічного вдосконалення виробництва та впровадження відкриттів і винаходів.

Також згідно даного закону державне регулювання інвестиційної діяльності включає: управління державними інвестиціями; регулювання умов інвестиційної діяльності; контроль за здійсненням інвестування усіма інвесторами та іншими учасниками інвестиційної діяльності [1].

Проте слід відмітити, що зазначені положення закону не відображають усіх форм та засобів, що застосовує держава у сфері інвестиційно-інноваційної діяльності взагалі і щодо державного інвестування, зокрема. Недостатність інвестиційних ресурсів у економіці України спонукає до пошуку різноманітних шляхів стимулювання інвестиційних надходжень, які здатні забезпечити належні умови інвестиційної діяльності шляхом вибору ефективних форм державного регулювання.

Державне регулювання умов інвестиційної діяльності здійснюється шляхом прямого (адміністративно-правового) та непрямого втручання в інвестиційну діяльність [6, с.264].

Необхідно виділити форми державного регулювання інвестиційної діяльності:

- прийняття законів та інших нормативних актів, що регулюють інвестиційну діяльність;
- надання фінансової допомоги у вигляді дотацій, субсидій, субвенцій, бюджетних позик на розвиток окремих регіонів, галузей, виробництв;
- встановлення державних норм та стандартів;
- встановлення антимонопольних заходів;
- регулювання участі інвестора у приватизації власності;
- визначення умов користування землею, водою та іншими природними ресурсами;
- забезпечення захисту інвестицій тощо.
- бюджетно-податкова політика;
- грошово-кредитна політика;
- амортизаційна політика;
- регулювання фондового ринку;
- інноваційна політика;
- політика заохочення іноземних інвестицій;
- інші непрямі форми державного регулювання інвестиційної діяльності [9, с. 90].

Механізм державного регулювання інвестиційно-інноваційних процесів повинен гнучко поєднувати економічні та адміністративні важелі. При цьому треба враховувати, що економічні регулятори не позбавлені елементів адміністрування, а адміністративні регулятори можуть включати також певні економічні елементи. Відповідно до конкретних умов, залежно від конкретних змін у стратегії, комплекс регуляторів державного впливу на регіональну економіку повинен передбачати оперативні корективи.

Безумовно, з позиції реалізації мети і завдань щодо активізації інвестиційно-інноваційного процесу в регіоні, на нашу думку, більш придатною є така форма державного регулювання, яка дозволяє об'єднати інтереси трьох груп учасників інвестиційного процесу (держави, регіону, інвестора). Вже на стадії формування інвестиційно-інноваційного процесу вона дає більше можливостей для фінансування інноваційної діяльності, забезпечує функціонування на принципах самоокупності і самофінансування, спрямована на отримання економічного, соціального та екологічного результату від збільшення інвестиційних надходжень в інновації регіону. В свою чергу, органи державної влади зможуть відстежувати вплив інвестиційних чинників на соціально-економічні процеси в регіонах і розробляти своєчасні регулюючі дії для досягнення цілей державного і регіонального розвитку [6, с.267].

Висновки з проведеного дослідження. На сьогодні в Україні, крім зовнішніх інвесторів, є і власні внутрішні потенційні інвестори. Однак для ширшого залучення внутрішніх інвестицій необхідні механізми, які б сприяли залученню тіншових капіталів. Вирішення цієї проблеми потребує розроблення державних програм, а пріоритетними

можна визнати ті напрямки інвестування, які спроможні в порівняно короткий термін забезпечити відчутні зрушення в економіці країни.

Для створення сприятливого інвестиційного клімату держава використовує різноманітні типи регулювань: податкове, фінансово-кредитне, антимонопольне тощо. Покращення якості регулювань дасть змогу реалізувати потенційні можливості суб'єктів економічної діяльності, спрямованих на отримання прибутку від своєї діяльності, а відтак наповнення бюджету та створення робочих місць у регіоні.

Таким чином, створення відповідно до ринкових засад механізму взаємодії інвестора й органів державної влади в управлінні інвестиційно-інноваційним процесом дасть змогу залучити якомога більше інвестиційних ресурсів в економіку країни.

Анотація

У статті визначено роль, значення та розглянуто проблеми державного регулювання інвестиційно-інноваційних процесів в економіці України.

Аннотация

В статье определена роль, значение и рассмотрены проблемы государственной регуляции инвестиционно-инновационных процессов в экономике Украины.

Summary

In the article defines the role, importance and the problems of state regulation of investment and innovation in the economy of Ukraine.

Список використаної літератури:

1. Закон України «Про інвестиційну діяльність» Відомості Верховної Ради України від 18.09.1991, №47. // <http://zakon.rada.gov.ua>.
2. Закон України «Про інноваційну діяльність» від 04.07.2002 № 40 – IV. // <http://zakon.rada.gov.ua>.
3. Закон України «Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні» № 433–IV від 16.01.2003 // http://www.nbu.gov.ua/law/03_idu.html.
4. Важинський Ф.А. Механізм регулювання інвестиційної діяльності в регіоні / Ф.А. Важинський, А.В. Колодійчук, А.Ю. Яремко // Науковий вісник НЛТУ України. – 2010. – Вип. 20.7. – с.138-143.
5. Вольська О.М. Методи ефективного регулювання інвестиційної політики в сучасних умовах // 36. наук. праць ДонДАУ: «Соціальний менеджмент і управління інформаційними процесами»: серія «Державне управління», т.4, вип. 21.- Донецьк: ДонДАУ, 2003.- С.79-83.
6. Касприк А. Формування державного механізму управління інвестиційним процесом / А. Касприк // Формування ринкової економіки в Україні. – 2009. – Вип. 19. – с.262-269.
7. Стефанишин Г.С. Інвестиційна діяльність в період кризи. / Науковий вісник НЛТУ України. – 2010. – Вип. 20.9. – с.245-250.
8. Шатило О. Інституційні особливості державного регулювання інноваційно-інвестиційної діяльності: порівняльний аналіз України і США. / О. Шатило //

Стратегія регіонального розвитку: формування та механізми реалізації: Матеріали підсумкової науково-практичної конференції за міжнародною участю. 30 жовтня 2009 року. У 2-х томах. – Т. 2. – Одеса: ОРІДУ НАДУ. – 2009. – с.151-157.

9. Шосталь С. О. Джерела та напрями залучення інвестицій в економіку України // Економіка та держава. – 2009. – №9. – С.89-91.